

egy-egy jólsikerült munkáját is bemutatja. Tanulmányát VARGA NÁNDOR LAJOS jellemzésével fejezi be.

A kötet utolsó tanulmányát EDMUND MAJKOWSKI írta a középkori zacskós kötés (*Buchbentel*) újabban felfedezett képzőművészeti ábrázolásairól és huszonöt ilyen képet, illetve szoborművet ismertet, közülük többet Lengyelországból. A kötetet a Gutenberg-társaság évi jelentése és összes kiadványainak jegyzéke zárja le.

Az évkönyv külső kiállítása, ami papírját és kötését illeti, teljesen kifogástalan és nagyon kedvező benyomást is kelt. Nyomása is szépnek tűnik első rátekintésre, de olvasása ennek ellenére meglehetősen kellemetlen; helyenként ugyanis — nem tudni, takarékoságból-e, vagy milyen más okból — annyi szöveget szorítottak össze egy-egy sorba, hogy egyes szavak között csak hajszálpáciumot, verzális előtt pedig még ilyet sem alkalmaztak.

GRONOVSZKY IVÁN.

Bartoniék Emma: *Codices Latini Medii Aevi.* (Catalogus Bibliothecae Musei Nationalis Hungarici XII Codices Manuscripti Latini I.) Budapest, Magyar Nemzeti Múzeum 1940 XVII+528.

Valóban „opus multi laboris ac grave“ — amint a könyv előszava mondja — az a hatalmas kötet, mely a Nemzeti Múzeum középkori latin kódexeinek címjegyzékét tartalmazza. Hogy tudományos szempontból mennyire volt szükségünk erre a műre, azt csak most látjuk igazán, amikor kezünkben tartjuk a munkát, mely példaadó tudományos módszerrel és pontossággal ismerteti azokat a kincseket, melyeket a Nemzeti Múzeum kéziratgyűjteménye őriz. Hogy milyen nagy munkát jelent egy ilyen középkori kódexjegyzék elkészítése, azt csak az tudja igazán, aki hasonló természetű munkával már foglalkozott; hiszen itt — egészen eltérően az ősnymtatványkutatástól — minden egyes kódex, minden egyes példány vet fel új problémákat és igényel különböző szempontokból való feldolgozást. A jelen mű a módszer tekintetében a legmodernebb kutatástól ilyen katalógusokkal szemben támasztott tudományos igényeket is kielégíti. A kódexek részletes, a külsejükre és a bennük található bejegyzésekre is kiterjedő leírására, és a tartalomnak (azaz a címeknek és a szöveg kezdetének és végének) közlésén kívül az egyes munkák azonosítására is kiterjed (hol a szövegek nyomtatásban megjelent kiadásaira, hol más címjegyzékek hasonló címekre utalva), azonkívül a téves vagy hiányzó szerzőnevek pótlására, sőt az egyes kódexekhez az ezekről szóló irodalmat is közli. A kódex leírása végén — a bejegyzések vagy más adatok alapján — a kódex eredetére, történetére, régebbi tulajdonosaira vonatkozó adatok külön fel vannak tüntetve. A középkori kódexekben gyakori, bizonytalan és ingadozó attribúciókra való tekintettel, a modern tudományos szokások-

nak megfelelően, a név- és helynévmutató után egy Incipit-jegyzéket is találunk. Egyes kisebb hibák a szerző- és helynevek azonosításában talán elkerülhetők lettek volna, ha a szerző nem mellőzött volna egy pár olyan segédművet, melyet hasonló természetű munkáknál használni szoktak. HURTER *Nomenclatorjára* például sehol sem történik hivatkozás, ami pedig különösen ajánlatos olyan esetekben, ahol a művet vagy a szerzőt mással lehet összetéveszteni, vagy ahol a név írása, a mű elnevezése körül kétség támadhat. (Feltűnő, hogy helyette a szerző egy sokkal régebbi, részint elavult művet idéz, FABRICIUS 1754-ből származó *Bibliothecáját.*) Így például elkerülhető lett volna az, hogy az ismert spanyol RODERICUS DE ZAMORABÓL, téves olvasás alapján (Zamorensis Zamorensis helyett), lengyel embert csinált. [69.]. Ha OESTERLEY „*Historisch-geographisches Wörterbuch des deutschen Mittelalters*“ című munkáját (a *Monumenta Germaniae* helynévindexét) használta volna, a „monasterium Gerstense“-ben (109.) ráismert volna a híres garsten-i kolostorra (Steyr mellett). Magyar szempontból feltűnő, hogy a híres Lechnitz-i kartauzi kolostort (lásd az illető, 186. számú kódex 2. folióját) Alsó-Ausztriába, vagy az új elnevezéssel, „Niederdonau“-ba teszi (149.), ahol ilyen nevű kartauzi kolostor soha nem létezett (a szerzőt talán Gaming régi neve, Gemnitz, vezette félre), míg a felvidéki lechnici kolostor sok érdekes kódexét őrzi a budapesti Egyetemi Könyvtár. A 308. lapon a szerző egy furcsa quid pro quo-nak lett az áldozata. Az a latin fordítás, melyet a MIGNE-féle *Johannes Damascenus*-kiadás közöl, nem BURGUNDIO fordítása, és ezért egészen természetes, hogy „versio latina codicis nostri differt ab editione“. BURGUNDIO fordítása ugyanis mind a mai napig még kiadatlan (lásd erről: SZIGETI L. R. *Translatio latina Joannis Damasceni... in Hungaria confecta*. Budapest, 1940.).

Ha a címjegyzék tartalmára vetünk egy pillantást, akkor meglepetéssel állapíthatjuk meg, hogy milyen érdekes munkák rejtettek eddig a Nemzeti Múzeum gyűjteményében, melyeket a jelen katalógus a külföldi tudomány számára is hozzáférhetővé fog tenni. Hangoztatnunk kell: azokon a műveken kívül, melyekről a tudományos irodalom már eddig is tudomást vett, és melyekkel már eddig is foglalkozott — mint például a Corvinák és a többi magyarvonatkozású, történelmi és művelődéstörténelmi szempontból fontos kódexek —, sok olyan mű van a Nemzeti Múzeum kéziratárában, mely a középkorkutatásban még nagy szerepet van hivatva játszani. Ezen a téren is megindult már a Nemzeti Múzeum gyűjteményének feldolgozása; GRABMANN, LEHMANN és KÄPPELI munkáira mutathatunk rá, melyekről a jelen mű az illető helyeken beszámol, vagy a 365. számú kódexről szóló irodalomra; de ezeken kívül még vannak más kódexek, melyekről az illető tárgy-

körök külföldi feldolgozói csak ennek a katalógusnak révén fognak értesülni, és így ezek a kódexek is a középkorkutatás látókörébe kerülnek; egészen bizonyos például, hogy a 387. számú kódex a XV. század szellemi életének kutatásában fontos helyet tölt majd be, és a 276. és 277. számú kódexek, ha tartalmuk szempontjából nem is olyan fontosak, mégis összeállításukban és érdeklődésük irányában nagyon tanulságos képviselői ennek a korszaknak. Felesleges volna felsorolni azokat a kódexeket, melyek már régen büszkeségei a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteményének, a Pray-kódexet, a Hartvik-féle Szent István-legendának kódexét, a különböző Corvina-kódexeket. Nagy örömmel állapíthatjuk meg azt, amit már a jelen katalógus sorszámozása is szemléltet, hogy az utolsó évtizedben milyen gyors ütemben és milyen értékes kódexekkel gyarapodott meg a Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteménye. A velencei egyezmény folytán megint magyar tulajdonba került bécsi könyvek, köztük a történetírásunk gyöngyei, és sok Corvina-kódex, azonkívül a magyar történelmi vonatkozású kódexek, melyek Hohenfurttól, Admontból, Göttweigből, Lambachból kerültek a Magyar Nemzeti Múzeumba, az ANDREAS PANNONIUS munkáját tartalmazó kódex, mely mint MUSSOLINI ajándéka tért vissza a szerző hazájába, mindezek a kódexek az utolsó évtized szerzeményei.

IVÁNKA ENDRE.

Schriewer, Franz: *Büchereistatistik. Methoden, Beispiele, Ergebnisse.* Leipzig, 1940, Harrassowitz, VIII + 164 l. 8°. (Beiträge zur Volksbüchereikunde, herausgegeben von der Reichsstelle für das Volksbüchereiwesen, Bd. 2.)

A szerző művét elsősorban a modern népkönyvtári statisztika elméleti alapvetésének szánta. Bevezetésében mindenekelött körvonalazza a tudományos könyvtárstatisztika fogalmát. Ez szerinte nem abból áll, hogy a könyvtár különféle számadatait elvonatkoztatjuk a könyvtártól s így űzzük velük a joggal kifogásolható statisztikai játékokat és bűvészkedéseket, hanem ellenkezőleg, azon alapszik, hogy minden számadatot a könyvtár életével való szerves összefüggésében vizsgálunk s a jelen és a jövő gyakorlati kérdéseire igyekszünk felelni különféle csoportosításukkal: milyen színvonalon áll a könyvtár teljesítménye, mit várhatunk még tőle, vagy ellenkezőleg, milyen segítségben kell részesítenünk, hogy megfelelhessen a vele szemben támasztott követelményeknek; hogyan függ össze az egyik könyvtár a másikkal, hogyan áll egy egész vidék, sőt az egész ország könyvtárügye, mi volna a továbbfejlesztés legcélszerűbb módja stb. Felhívja a figyelmet arra is, hogy a tudományos könyvtárstatisztikának nem kell, sőt nem is szabad nehézkes, elvont nyelvezet és mesterségesen alkotott, de sem-